

värde. De övriga fem uppsatserna avhandlar följande områden: observationsmetoder, kvalitativa intervjuer, fokusgrupper, konsensusmetoder samt fallstudier.

Handfasta råd

Ett centralt drag i presentationen av kvalitativ forskning och dess värde är att kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder ger svar på olika typer av frågor. Därmed ger de i kombination ofta en bättre förståelse av och förklaring till det som studeras än endera typen av metodik ger isolerad. Handfasta råd ges för hur man kan förbättra reliabiliteten vid kvalitativ forskning i samband med urval av undersökningsdeltagare och tolkning av intervjuvar. Allmänna råd ges också om hur man kritiskt skall värdera kvalitativa arbeten. Anslaget i de fem kapitel som presenterar olika kvalitativa metoder är handlingsinriktat – gör så här.

Utmärkt som introduktionsbok

Boken borde vara utmärkt som introduktion av kvalitativ forskning för läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal. Samtliga exempel i boken är hämtade ur hälso- och sjukvårdsforskning, vilket höjer läsvärdet. Boken innehåller inte några presentationer av olika kvalitativa metoders idéhistoriska och vetenskapsteoretiska grund. Detta är en brist sett ur finsmakarens synvinkel men troligen en fördel sett ur novisens. Författarna undviker härmed långa resonemang som kan te sig svårförståeliga för positivtiskt skolade läsare. Boken innehåller inte heller detaljerade metodanvisningar av manualtyp. Formatet medger inte detta. Härav följer att den som själv vill ge sig i kast med kvalitativ forskning behöver läsa kompletterande litteratur. Författarna redovisar ett flertal exempel på engelskspråkig sådan.

Hög klass

Kvalitativ forskning har beskrivits i ett flertal svenska böcker under de senaste åren. Boken av Mays och Pope är jämförbara med de bättre svenska vad gäller vetenskaplig kvalitet och aktualitet. Speciellt läkare och läkarstuderande torde tilltalas av exemplens medicinska inriktning och den stringenta, koncentrerade framställningsformen. Bokens största tillämpningsvärde ligger inom utbildningssektorn;

NYA BÖCKER

den är ett utmärkt val som introduktionsbok i kvalitativ metodik vid vetenskapliga metodkurser. •

Den tidiga uppfödningen påverkar hälsan i vuxen ålder

John Boulton, Zvi Laron, Jean Rey, eds. **Long-term consequences of early feeding**. 243 sidor. Nestlé Nutrition Series, vol 36. 256 sidor. Philadelphia: Lippincott-Raven, 1996. Pris \$ 75. ISBN 0-397-51728-9.

Recensent: professor Gösta Samuelson, institutionen för klinisk fysiologi, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Under senare år har flera sammanfattningar från symposier belyst frågan om den tidiga uppfödningens betydelse för uppkomst av sjukdom i vuxen ålder. Så även denna bok som sammanfattar föredrag och diskussioner i 16 kapitel från en internationell workshop på Filippinerna, 1994. Redan i bokens inledningskapitel understryks behovet av vidare forskning för att ytterligare kunna belysa betydelsen av moderns nutrition under graviditet och amning för barnets senare utveckling. En rad sjukdomar kan ha sin upprinnelse i förhållanden under fosterlivet. Vid en försämrad näringstillförsel till fostret under graviditet och/eller nedsatt placental cirkulation kan en »felprogrammering» ske.

Bred forskning redovisas

Boken spänner över stora forskningsfält från exempelvis n-3-fettsyrors betydelse för utveckling av syn- och hjärnfunktion hos prematura barn, ävensom malnutritionens effekter i utvecklingsländer på mental utveckling till den tidiga uppfödningens eventuella betydelse för utveckling av typ 1-diabetes.

De allra flesta författarna är välkända profiler inom sina respektive forskningsfält. Ett kapitel behandlar nutritionens be-

tydelse för barns utveckling och inlärningsförmåga, exempelvis vid svår järnbrist. Globalt är detta ett stort problem liksom problemet med fetma hos vuxna. Detta diskuteras i ett särskilt kapitel som beskriver de försök som pågår att identifiera den gen som kan ligga bakom fetma.

Flera bidrag lyfter fram studier om att spåra högt blodtryck och ateroskleros, där lipoprotein (a) är en tidig marker. Flera författare anser att tidig intervention, med framför allt en välbalanserad kost, som innehåller mindre mättat fett och mer antioxidanter, som E-vitamin och β -karoten, är av vikt för att modulera anlag för tidig ateroskleros. Förebyggande insatser är således av vikt.

Intresseväckande avsnitt om hur barn uppfattar lukt och smak hos livsmedel tyder på att helt andra förhållanden föreligger hos barn än hos vuxna. Ett avslutande kapitel behandlar en patogenetisk modell för typ 1-diabetes hos genetiskt disponerade individer. Sedan några år tillbaka pågår internationella studier för att se i vad mån ett strikt undvikande av komjölkprotein under det känsliga första levnadsåret kan förhindra/fördröja utvecklingen av sjukdomen.

God överblick över dagens kunskap

Symposieböcker ger oftast en bra sammanfattning av dagens kunskap inom behandlade ämnesområden, men framför allt får läsaren en klar uppfattning om att mycken forskning saknas. Så är även fallet med denna symposiebok.

Tydligast framkommer detta i diskussionsavsnitten, som är väl värda att läsas. Varje område som behandlas avslutas med relevanta referenser. På ett föredömligt sätt har även diskussionsavsnitten försetts med en kortare referenslista, mycket värdefull för den intresserade läsaren.

Figurer och tabeller ger bra illustration och dokumentation.

För pediatriker, neonatologer och nutritionister bör boken kunna ge en angenäm läsning och samtidigt en god överblick över vad man i dag vet om den tidiga uppfödningens betydelse för utveckling av sjukdom i vuxen ålder. •

Audiovisuellt

Pedagogiskt om barnoftalmologi i primärvården

Göran Stigmar, Claes Wir-sén. **Barnoftalmologi i primärvården**. Lund: Tika Läke-medel AB och MediaService/AV, 1995. Videosystem: VHS. Speltid 11 minuter.

Recensenter: docent Berit Calissendorff och överläkare Ulla Kugelberg, S:t Eriks ögonsjukhus, Stockholm.

Det är naturligtvis inte möjligt att i en kort videofilm ge en heltäckande beskrivning av alla de oftalmologiska ställningstaganden som »husläkare» förväntas kunna göra. Dock behandlas på ett pedagogiskt och i princip bra sätt de rubriker som anges i innehållsförteckningen. Dit hör t ex orsaker till amblyopi, diagnostik av skelning och pseudostrabism, bestämning av synskärpa i olika åldrar m m.

Något kortfattat

Bestämningen av synskärpa hör till grundstenarna i primärvården och kunde kanske ha fått lite mera videotid på bekostnad av de mera ovanliga tillstånden nystagmus och torticollis.

På ett par andra punkter hade det också varit önskvärt med litet klargörande. Mediegrumlingar demonstreras mycket bra. Men hur ska en normal röd reflex se ut? Kanske kunde man också ha visat att den ser annorlunda ut hos ett mörkt pigmenterat barn.

Stöttestenen »cover test» kunde eventuellt förtydligas ytterligare. Bra hade varit att nämna hur resultatet av en »cover test» uttrycks i journaler eller remisser. Här brukar föreligga en viss förvirring vid kommunikationen mellan primärvård och ögonspecialist.

Belyser väsentliga delar

Sammanfattningsvis är det en bra video som tar upp och belyser väsentliga delar av barnoftalmologin i primärvården.

Demonstrerade patienter är väl utvalda och speakern mycket bra. Videobandet lämpar sig väl som komplement i undervisningsmaterial för primärvården och innehållet är befriande fritt från läkemedelsreklam. •